

bisa
perspective.brussels
brussels instituut voor statistiek en analyse

CONJUNCTUUR- BAROMETER VAN HET BRUSSELS GEWEST

Nr 42 - Lente 2025

HALFJAARLIJKS

PRODUCTIETEAM

Auteurs

Bram DE LANGE, Mattéo GODIN en Pierre-François MICHIELS

Wetenschappelijk comité

Dries CUYVERS, Amynah GANGJI, Virginie MAGHE, Gwendoline MOREAU en Toon VERMEIR

Wetenschappelijke coördinatie van het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA)

Astrid ROMAIN

COVER

Concerto – Communication Agency

Foto's: @ Batin BALTALILAR

LAY-OUT

ARTOOS GROUP

VERTALING

Vertaald van het Frans naar het Nederlands door Translation Team Perspective

Herlezing: Bram DE LANGE

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Astrid ROMAIN, Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA)

VOOR MEER INFORMATIE

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse

bisa@perspective.brussels - <http://www.bisa.brussels/>

CONJUNCTUUR- BAROMETER VAN HET BRUSSELS GEWEST

Nr 42 - Lente 2025

HALFJAARLIJKS

bisa

perspective.brussels

brussels instituut voor statistiek en analyse

INHOUDSTAFEL

DE BELANGRIJKSTE CONJUNCTUURKENMERKEN	7
1. MACRO-ECONOMISCHE CONTEXT	9
1.1. De groei van de wereldeconomie bleef gelijk in 2024	9
1.2. In 2024 veerde de economische activiteit licht op in de eurozone, in België vertraagde ze	10
1.3. Wat zeggen de laatste verwachtingen?	12
1.4. Wat zijn de risico's die de toekomstige ontwikkelingen kunnen sturen?	13
2. CONJUNCTUUR IN BRUSSEL	15
2.1. Evolutie van de recente Brusselse economische activiteit	15
2.2. Analyse van de Brusselse marktactiviteit per bedrijfstak	17
2.3. Werkgelegenheid en werkloosheid	22
GLOSSARIUM	27
REFERENTIES	30
LIJST VAN TABELLEN	31
LIJST VAN GRAFIEKEN	31

De grafieken, tabellen en commentaren werden opgemaakt op basis van de informatie die beschikbaar was op **11 mei 2025**, tenzij anders vermeld.

DE BELANGRIJKSTE CONJUNCTUURKENMERKEN

In 2024 bleef de mondiale economische groei constant op 3,3 %. Zoals ook in 2023 het geval was, waren de mondiale sterkhouders qua economische groei de Verenigde Staten, India en China. Angst voor implementatie van invoertarieven dreef, voornamelijk Amerikaanse, ondernemingen ertoe hun voorraden aan te vullen, en leidde tot een sterke **toename van de internationale handel. De eurozone een lichte toename in economische dynamiek (+ 0,9 %, in vergelijking met 0,5 % in 2023).** Verder dalende inflatie zorgde in dit werelddeel voor een stijgende koopkracht, consumptie en zette de ECB ertoe aan haar rentevoeten te verlagen.

In België daalde de economische groei met 0,3 procentpunten naar 1,0 % in 2024. De voornaamste bijdrage werd geleverd door de consumptie van gezinnen en overheden. De sector van de **diensten** bleef groeien, terwijl de **industrie** bleef krimpen. De **toegezegde verhogingen van tarieven en onzekerheid wat betreft handelsbeleid in de VS leidden tot sterke neerwaartse herzieningen in voorspellingen over de mondiale economische groei.** In 2025 wordt verwacht dat de wereldeconomie zal groeien met 2,8 % en de eurozone met 0,8 %. De meest recente verwachting, vóór de aangekondigde invoertarieven, voor België gaat uit van een economische groei met 1,2 % in 2025. Gegeven de sterk neerwaartse herziening in mondiale economische groei, zal de Belgische groei in economische activiteit waarschijnlijk lager uitvallen dan de meest recente voorspellingen aangeven.

In het Brussels Gewest kende de niet-financiële marktsector een lichte inkrimping in 2024. In volume uitgedrukt is de activiteit met **0,8 %** gedaald ten opzichte van 2023. Deze daling valt hoofdzakelijk te verklaren door **de slechte resultaten in de verwerkende industrie en de bouw.** De activiteit bleef daarentegen **grotendeels stabiel in de persoonlijke diensten en de zakelijke dienstverlening.** In de **verwerkende industrie**, waar de activiteit in volume met **7 %** is gedaald, werd 2024 gekenmerkt door de aankondiging van de **sluiting van de site voor autoassemblage van Audi in Vorst.** De activiteiten zijn er in de loop der maanden geleidelijk afgenomen, tot aan de definitieve sluiting van de fabriek in februari 2025. Deze beslissing leidt tot het verlies van ongeveer een kwart van de toegevoegde waarde van de Brusselse nijverheidssector en een vijfde van de werkgelegenheid. De **bouwsector** op zijn beurt vertoont een **nieuwe daling van de activiteit met 3 %** in 2024, wat de cumulatieve daling sinds 2019 op 19 % brengt. De situatie lijkt echter te verbeteren **sinds de tweede helft van 2024.** De renteverlagingen van de Europese Centrale Bank kunnen een geleidelijk herstel van de sector stimuleren in 2025. Tegelijkertijd kennen de **productiediensten** en de **persoonlijke diensten**, de drijvende krachten achter de economische groei van Brussel in de afgelopen jaren, **nu een stagnatie.** In de productiediensten

lijken technologische en creatieve activiteiten die verband houden met informatie en communicatie grote moeilijkheden te ondervinden. In de persoonlijke diensten gaan de **commerciële activiteiten achteruit**, terwijl die in **toerisme en vrije tijd een groei doormaakten in 2024.**

In 2024 verslechterde het vertrouwen van ondernemers en huishoudens in Brussel, in een context van geopolitieke spanningen, prijsvolatiliteit, hoge rentevoeten en handelsonzekerheid. Deze achteruitgang van het vertrouwensklimaat vertaalt zich bij de Brusselse ondernemers in een **daling van de investeringen in de meeste sectoren.**

In deze context van een lichte inkrimping van de niet-financiële economische marktactiviteit in het BHG, **is het aantal Brusselse werknemers en hun arbeidsvolume in 2024 toegenomen, maar minder sterk dan in 2023.** Het arbeidsvolume van de Brusselse werknemers is in het derde kwartaal van 2024 zelfs licht gedaald, en dat voor het eerst sinds eind 2020. **De evolutie van de loontrekkende tewerkstelling van Brusselaars in 2024 bleef echter gunstiger dan op nationaal niveau**, zowel wat betreft het aantal werknemers als het arbeidsvolume.

Na een daling in de eerste helft van het jaar, **is de uitzendarbeid sinds augustus 2024 weer aan het stijgen in het Brussels Gewest**, terwijl we voor België als geheel eerder een stagnatie zien. Ondanks deze ervaring in Brussel bleef het gebruik van uitzendarbeid begin 2025 ver onder de niveaus van 2022 en 2023. Bovendien waren **Brusselse ondernemingen eerder pessimistisch wat aanwervingen betreft in het eerste kwartaal van 2025**, vooral in de belangrijke sector van de zakelijke dienstverlening.

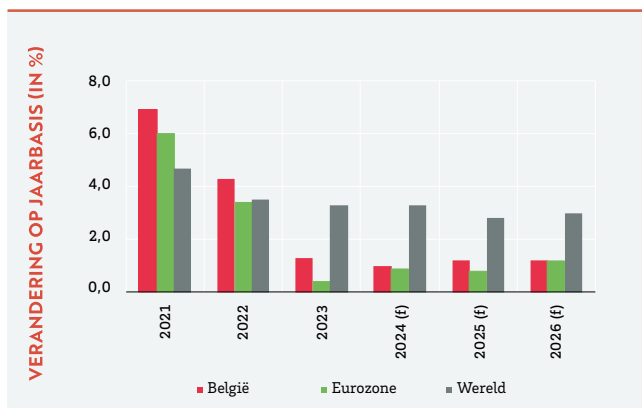
Het aantal Brusselse werklozen noteert een stijging van 24 opeenvolgende maanden tussen januari 2023 en december 2024 (jaar-op-jaar). **De groei van de Brusselse werkloosheid vertraagt echter sinds augustus 2024.** In het eerste kwartaal van 2025 steeg het gemiddeld aantal NWWZ met slechts 0,4 % ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar. Dit is de zwakste stijging van de werkloosheid in het Brussels Gewest sinds het laatste kwartaal van 2022.

1. MACRO-ECONOMISCHE CONTEXT

1.1. DE GROEI VAN DE WERELDECONOMIE BLEEF GELIJK IN 2024

De meest recente schatting over de wereldwijde economische groei voor het jaar 2024, gaan uit van een constant groeiritme. **In 2024 zou de wereldwijde economische activiteit (zie glossarium) met 3,3 % zijn toegenomen (zie grafiek 1),** net zoals het geval was in 2023.¹ Tegen een achtergrond van blijvende geopolitieke spanningen en toegenomen onzekerheid is dit alsnog een sterke prestatie.

GRAFIEK 1: Evolutie van het bbp (in constante prijzen)

Bron: Eurostat, ECB (maart, 2025); IMF (januari, 2024) IMF (januari, 2025); IMF (april, 2025) en FPB (februari, 2025)
Noot: (f): vooruitzicht.

De internationale handel herleefde in 2024

De **internationale handel** herleefde in 2024, en droeg sterk bij aan de wereldwijde economische dynamiek. Na een zwak 2023 groeide de internationale handel in goederen en diensten met ongeveer 4 % jaar-op-jaar in 2024.² Vooral in het tweede en derde kwartaal van 2024 nam de groei sterk toe. Twee **oorzaken** verklaren deze toename³.

- › **Ten eerste** speelde er **onzekerheid** gelinkt aan geopolitieke spanningen, zoals bijvoorbeeld de aanvallen van de Houthis-rebellen, en aan toekomstig handelsbeleid. Deze toegenomen onzekerheid dreef ondernemingen richting een **aanleg van grotere voorraden** als buffer, met als gevolg dat de wereldwijde handel toenam. Vooral Amerikaanse ondernemers vulden hun voorraden sterk aan, en planden vooruit op de potentiële verkiezing van Donald Trump en diens verwachte beleid van **invoerheffingen**. Ook een aangekondigde **staking van Amerikaanse havenarbeiders** droeg hieraan bij.
- › **Ten tweede** gaven de consumenten terug een grotere fractie van het inkomen uit aan goederen dan aan diensten. Dit zorgde eveneens voor een toename van de wereldwijde goederenhandel.

De Verenigde Staten, China en India: de motoren van de wereldeconomie in 2024

Van de voornaamste **geavanceerde economieën (zie glossarium)** groeide de Verenigde Staten het sterkst. In 2024 zette de Amerikaanse economie een groei neer van 2,8 % op jaarbasis. Een sterke groei in bedrijfsinvesteringen (gestimuleerd door de *Inflation Reduction Act*), lonen en vermogen en hoge overheidsconsumptie droegen hiertoe bij⁴.

¹ Zie referenties IMF (januari, 2025).

² Zie referenties ECB (april, 2024); ECB (augustus, 2024); ECB (oktober, 2024) en ECB (februari 2025).

³ Zie referenties ECB (april, 2024); ECB (augustus, 2024); ECB (oktober, 2024); ECB (februari 2025) en NBB (februari, 2025).

⁴ Zie referenties IMF (januari, 2025); IMF (april, 2025); OESO (2024) en NBB (februari, 2025).

De voornaamste **opkomende economieën** (zie glossarium), **China en India**, zagen hun economische activiteit in 2024 toenemen met respectievelijk 5,0 % en 6,5 % op jaarbasis⁵:

- › De groei van de **Chinese** economische activiteit was voornamelijk export-gedreven. De Chinese economie kampt met enkele **structurele problemen** (hoge schulden, jeugdwerkloosheid en problemen op de vastgoedmarkt), waardoor de binnenlandse vraag het laat afweten.
- › De **Indiase** economie profiteerde het afgelopen jaar van hoge investeringen door ondernemingen en overheden. Ook huishoudens zagen hun inkomen stijgen door gunstige oogsten en een soepele kredietverlening⁶.

De voortgezette daling van de inflatie ondersteunde de koopkracht

De **daling van de inflatie** zette zich wereldwijd door in 2024 en zorgde voor een toename van de koopkracht. De gemiddelde inflatie wereldwijd daalde van 6,7 % in 2023 naar 5,7 % in 2024. Gerustgesteld door deze dalende inflatie in de richting van de beleidsdoelstellingen, begonnen enkele centrale banken met het **verlagen van hun beleidsrentes**, wat onder andere het aangaan van leningen goedkoper maakte⁷.

Het ritme van de daling verschilde echter tussen de landen. In de **Verenigde Staten** bleef de inflatie hardnekkiger dan verwacht en ver verwijderd van het doel (2 % op jaarbasis). In de **eurozone** evolueerde de inflatie grosso modo in lijn met de verwachtingen van de Europese Centrale Bank (ECB). De daling richting de inflatie-doelstellingen van centrale banken verliep sneller aan het begin van 2024. **Naar het jaareinde toe vertraagde de daling.** Stijgingen van de lonen en een sterke prijsstijging van diensten liggen aan de basis hiervan.

1.2. IN 2024 VEERDE DE ECONOMISCHE ACTIVITEIT LICHT OP IN DE EUROZONE, IN BELGIË VERTRAAGDE ZE

De groei van de economische activiteit in de eurozone versnelde, maar bleef laag

Jaar-op-jaar groeide de **economische activiteit in de eurozone in 2024 met 0,9 %**. Dit is een lichte verbetering in vergelijking met 2023 (+ 0,5 %)⁸. Ondanks deze heropleving blijft het groeiritme laag, zeker in vergelijking met de hoge groei in de Verenigde Staten.

De consumptie en de dienstensector stuwden de economie in de eurozone

Meer in detail beschouwd, wat de groei per kwartaal betreft (zie grafiek 2), ligt het groeiritme in ieder kwartaal van 2024 ruim boven dat van 2023. Wat de verschillende componenten betreft, vallen ook in 2024 de **positieve bijdragen op van de overheidsconsumptie en de huishoudelijke consumptie**. Andere componenten van het bbp (investeringen van ondernemingen, internationale handel) waren volatieler doorheen 2024.

⁵ Zie referenties IMF (januari, 2025) en IMF (april, 2025).

⁶ Zie referenties IMF (januari, 2025); IMF (april, 2025) en NBB (februari, 2025).

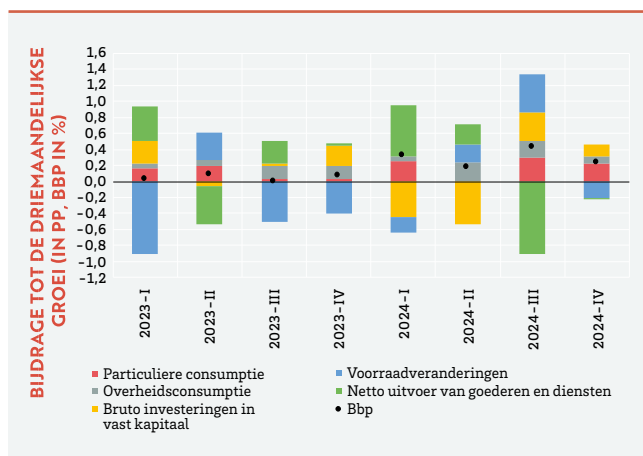
⁷ Zie referenties IMF (januari, 2025); IMF (april, 2025) en NBB (februari, 2025).

⁸ Zie referenties NBB (februari, 2025) en IMF (april, 2025).

De industriële activiteit in de eurozone draaide op een laag toerental

De industrie bleef in 2024 zwak presteren. Ondanks een toename van de internationale handel, daalde de toegevoegde waarde van deze bedrijfstak verder doorheen het afgelopen jaar. De eurozone slaagt er tot op heden niet in de daling in industriële output te keren die sinds 2022 het gebied treft. **De Europese industrie blijft worstelen met structurele handicaps** in vergelijking met haar voornaamste concurrenten in de VS en China: hoge energie- en loonkosten, financiële voorwaarden die geld lenen ontmoedigen en een hoge mate van regulering⁹. In 2024 bleef de **dienstensector** groeien. Doorheen de verschillende kwartalen zag ze haar toegevoegde waarde steeds toenemen¹⁰.

GRAFIEK 2: Bijdrage van diverse bestedingscomponenten tot de groei van het bbp in de eurozone

Bron: Eurostat

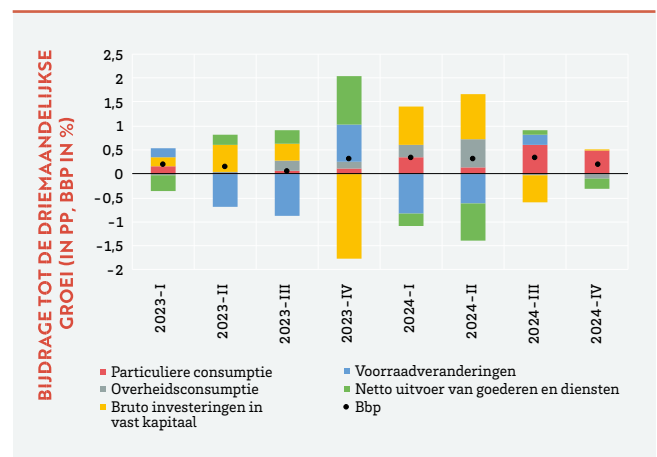
Nota: Economische groei op kwartaalbasis (zwarte bollen). Gegevens gezuiverd voor seizoens- en kalendereffecten.

De economische dynamiek verschilde tussen de lidstaten. Vooral de **zuidelijke leden** van het Eurogebied kenden een hoge groei, en profiteerden in grote mate van toerisme. Aan het andere uiterste staat **Duitsland** dat in 2024 voor het tweede jaar op rij zijn economische activiteit zag krimpen¹¹. Als industrieland lijdt Duitsland erg onder de structurele problemen die de Europese industrie treffen.

De Belgische economie groeide aan een vrij constant tempo

De Belgische economie groeide met 1,0 % in 2024. Dit is een vertraging van 0,3 procentpunten in vergelijking met een jaar eerder (+1,3 %)¹². Het verloop van de economische dynamiek van België doorheen de kwartalen van 2024 vertoont parallellen met de eurozone (zie grafiek 3). **De grootste positieve bijdragen** wat de economische groei betreft, kwamen van de **consumptie-componenten (van huishoudens en overheden)**. De **investeringen van de ondernemingen** leverden weliswaar ook een positieve bijdrage aan de kwartaalgroei tijdens de eerste jaarhalf, maar dat was te wijten **aan uitzonderlijke transacties** in de scheepvaart en de ICT-sector. **Zonder deze transacties** zou de groeibijdrage **matig negatief** zijn in de eerste jaarhalf¹³.

GRAFIEK 3: Bijdrage van diverse bestedingscomponenten tot de groei van het bbp in België

Bron: NBB

Nota: Economische groei op kwartaalbasis (zwarte bollen). Gegevens gezuiverd voor seizoens- en kalendereffecten.

De diensten houden zich sterk, de bouw herstelt en de industrie blijft krimpen

Wat de bedrijfstakken betreft, **leverden de diensten de grootste bijdrage tot de groei**. Op jaarbasis nam de toegevoegde waarde van deze bedrijfstak toe met +1,3 % (in 2023 +1,4). De **industrie** zag voor het tweede opeenvolgende jaar haar toegevoegde waarde krimpen. In 2024 bedroeg de krimp -1,1%. Dat is een **aanzienlijke daling**, zeker in vergelijking met de krimp in 2023 (-0,4 % jaar-op-jaar), en is te wijten aan dezelfde structurele problemen als op Europees niveau.

⁹ Zie referenties NBB (februari, 2025).

¹⁰ Zie referenties ECB (januari, 2025) en NBB (februari, 2025).

¹¹ Zie referenties NBB (februari, 2025).

¹² Zie referenties INR (februari, 2025).

¹³ Zie referenties INR (augustus, 2024); NBB (maart, 2024); NBB (juni, 2024) en NBB (september, 2024).

De **bouwnijverheid** is in zeker opzicht het spiegelbeeld van de industrie. Deze sector zag haar toegevoegde waarde toenemen met + 1,0 % in 2024 (- 0,4 % jaar-op-jaar in 2023)¹⁴. **Hoge overheidsinvesteringen** in infrastructuur aan het einde van de legislatuur op meerdere bestuursniveaus droegen hieraan bij.

De Belgische werkgelegenheidsgroei komt tot stilstand

De werkgelegenheidscreatie is aanzienlijk gedaald in 2024. Netto groeide de binnenlandse werkgelegenheid (zie [glossarium](#)) aan met + 13.700 personen, ten aanzien van + 41.600 een jaar eerder. Deze beperkte toename is voornamelijk toe te schrijven aan de niet-marktdiensten (zoals overheidsdiensten en gezondheidszorg) en in mindere mate aan de marktdiensten. In de industrie daalde de binnenlandse werkgelegenheid aanzienlijk, met - 35.300 personen¹⁵.

1.3. WAT ZEGGEN DE LAATSTE VERWACHTINGEN?

Invoertarieven en onzekerheid doen de economische groei van de wereldeconomie sterk dalen

Begin april kondigde de nieuwe Amerikaanse administratie een hele reeks wereldwijde handelstarieven aan. Deze aangekondigde maatregelen, mogelijkheden tot vergelding van handelspartners en hoge beleidsonzekerheid maken het uitdagend om economische projecties uit te voeren. **Een zekerheid ligt evenwel vast**, de wereldwijde economische groei zal lager uitvallen dan voorgaande voorspellingen die gemaakt werden vóór de bekendmaking van de invoertarieven¹⁶. **Het IMF gaat in haar referentiescenario ervan uit dat de wereldeconomie zou groeien aan een ritme van 2,8 % in 2025 en 3,0 % in 2026 (zie grafiek 1)**¹⁷. De grootste negatieve impact van de ingevoerde handelstarieven door de **Verenigde Staten** zouden zich manifesteren in de Verenigde Staten zelf. De economische groei voor 2025 wordt geraamd op 1,8 %, komende van 2,8 % in 2024. Aangezien de handelstarieven sterk gericht zijn tegen China zou het groeiritme van de economie ook hier sterk vertragen. In 2025 wordt een groei in economische activiteit verwacht van 4,0 % in tegenstelling tot 5,0 % een jaar eerder¹⁸.

De inflatie zou verder dalen en de economische groei in de eurozone ondersteunen

De **inflatie** in de eurozone zou gestaag haar daling verderzetten richting een gemiddelde van 2,3 % in 2025. De toename van de koopkracht die hiermee gepaard gaat, zou ervoor zorgen dat de **private consumptie** de voornaamste aandrijver is van deze economische groei¹⁹. Een bijkomende impuls voor de economische activiteit is ter verwachten van het Duitse investeringsplan. De handelstarieven doen evenwel de balans overhellen richting een licht lagere economische groei in 2025 van 0,8 % in vergelijking met 0,9 % een jaar eerder (zie [grafiek 1](#))²⁰.

De Belgische economie zou naar verwachting met 1,2 % groeien

Verwacht wordt dat de Belgische economie met 1,2 % zou groeien in 2025²¹. De consumptie en de investeringen zouden

¹⁴ Zie referenties INR (februari, 2025).

¹⁵ Zie referenties NBB (februari, 2025).

¹⁶ Voor een goede samenvatting van de reeds besloten handelstarieven zie referenties IMF (april, 2025).

¹⁷ In de voorgaande World Economic Outlook ging het IMF uit van een mondiale economische groei van 3,3 %. Zie referenties IMF (januari, 2025).

¹⁸ Zie referenties IMF (april, 2025). De groeiverwachtingen zijn voor zowel de VS als China sterk neerwaarts bijgesteld in vergelijking met de voorgaande World Economic Outlook. De vorige editie ging uit van een economische groei in 2025 van 2,8 % voor de VS en 4,6 % voor China. Zie referenties IMF (januari, 2025).

¹⁹ Zie referenties ECB (maart, 2025).

²⁰ Zie referenties IMF (april, 2025).

²¹ Belangrijk om te benadrukken dat deze voorspellingen geen rekening houden met de maatregelen die zijn overeengekomen binnen het kader van de nieuwe federale regering. Zie referenties FPB (februari, 2025).

hieraan het meeste bijdragen. Over 2025 zou de **inflatie** gemiddeld uitkomen op 2,8 %, versus 3,1 % in 2024. Qua onderliggende componenten zorgen vooral stijgingen in nettarieven voor elektriciteit en water en stijgende dienstenprijzen voor de hoogte van de inflatie. De situatie op de Belgische arbeidsmarkt zou licht verbeteren. Voor 2025 wordt een toename verwacht van de **binnenlandse**

werkgelegenheid (zie glossarium) van + 23.900 personen. In tegenstelling tot het voorgaande jaar zou vooral de **marktactiviteit** bijdragen aan deze groei²². Het dient benadrukt dat deze voorspellingen zijn gemaakt vóór de implementatie van de invoertarieven door de Amerikaanse regering. Verwacht kan worden dat deze voorspellingen te optimistisch zijn.

1.4. WAT ZIJN DE RISICO'S DIE DE TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN KUNNEN STUREN?

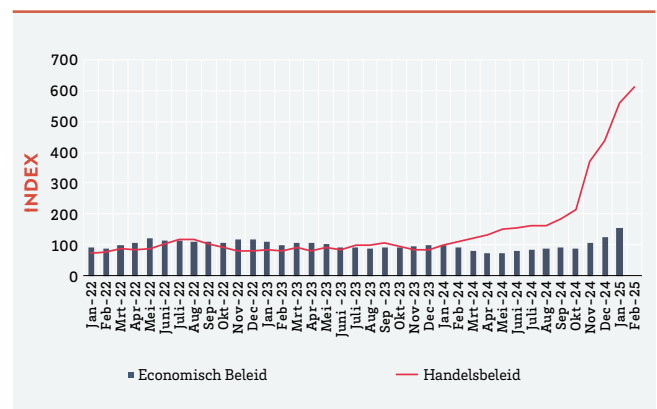
De voorspellingen in dit hoofdstuk zijn allen onderhevig aan **onzekerheden** en **risico's** die zich kunnen voltrekken. De mondiale onzekerheid bevindt zich al enige tijd op een hoog niveau (zie grafiek 4). Globaal zijn er **twee voorname zaken** die dit kunnen verklaren²³:

- › Onzekerheid gelieerd aan **geopolitieke conflicten**, zoals tussen Rusland en Oekraïne en in het Midden-Oosten. Uitkomsten bij dergelijke ernstige conflicten zijn per definitie onzeker, en riskeren de wereldwijde economische activiteit onder druk te zetten. Het Midden-Oosten is een **belangrijke producent van olie** en is erg belangrijk als doorvoerpunt voor de **internationale scheepvaart**. Escalaties in deze regio kunnen dan ook opwaartse druk zetten op de inflatie en de wereldwijde economische activiteit doen afnemen;
- › Onzekerheid gelinkt aan **handelsbeleid** verhoogt recent de graad van mondiale onzekerheid (zie grafiek 4). Het economisch beleid van de nieuwe Amerikaanse regering verschilt sterk van dat van de vorige, en legt de klemtoon op het hanteren van **handelsbelemmeringen**. Dergelijke handelsbelemmeringen dragen het risico met zich mee van een vicieuze cirkel van een **wereldwijde handelsoorlog**, wanneer de geviseerde landen reageren met tegenmaatregelen. Een dergelijk beleid (en meerdere onrechtstreekse effecten) kan wegen op de economische dynamiek in de Verenigde Staten, de wereldeconomie, de eurozone en België. **Bovendien hebben tarieven door hun aard een prijsverhogend effect. Dit kan de inflatie de hoogte induwen in de implementerende landen.** De communicatie van de nieuwe Amerikaanse regering over het te voeren economisch beleid wijzigt evenwel frequent. Veelvuldige wijzigingen in **de communicatie** kunnen leiden tot onzekerheid en tot een **verlies aan vertrouwen van consumenten en ondernemers**. Het risico bestaat dat consumenten en ondernemers bestedingen en investeringen uitstellen. Hierdoor is een **vertraging van de economische dynamiek in de VS** en elders niet uitgesloten.

Anderzijds zijn er ook krachten aan het werk die **gunstig** kunnen zijn voor de economische activiteit:

- › De **nieuwe Duitse regering** heeft plannen voorgesteld die verregaande **investeringen** beloven in defensie en infrastructuur (ongeveer 1.000 miljard euro). De uitoefening van een dergelijk plan kan de economische dynamiek verhogen in Duitsland en in de eurozone.

GRAFIEK 4: Evolutie in wereldwijde onzekerheid inzake economisch beleid en handelsbeleid

Bron: Baker, Bloom & Davis (2016); Caldara, Iacoviello, Molligo, Prestipino & Raffo (2020) via Economic Policy Uncertainty²⁴. Beide reeksen zijn indexen met als waarde 100 voor de maand januari 2024.

²² Zie referenties FPB (februari, 2025).

²³ Zie referenties OESO (maart, 2025).

²⁴ De eerste indicator is een samengestelde indicator en is gebaseerd op enkele pijlers. Een tekstuele zoekopdracht in kwaliteitskranten wereldwijd, naar woorden, zinnen gelinkt aan economische onzekerheid. Ten tweede divergenties tussen voorspellingen over economische activiteit van professionele voorspellers. De tweede indicator die onzekerheid in handelsbeleid meet, hanteert een gelijkaardige zoekstrategie, maar hanteert woorden die gelinkt zijn aan handelsbeleid: bv. Importtarieven. Voor meer informatie zie referenties Baker et al. (2016) en Caldara et al (2020).

2. CONJUNCTUUR IN BRUSSEL

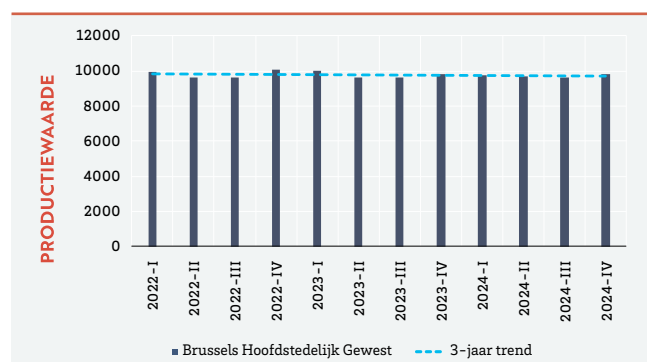
2.1. EVOLUTIE VAN DE RECENTE BRUSSELSE ECONOMISCHE ACTIVITEIT

De analyse van de Brusselse economische activiteit (zie glossarium) in de recentste kwartalen is gebaseerd op de exploitatie van de btw-aangiften (zie glossarium). Bijgevolg is alleen de activiteit van de btw-plichtigen²⁵ erin opgenomen. Samen zijn deze handelsactiviteiten goed voor ongeveer 46 % van de totale toegevoegde waarde in Brussel²⁶. Deze keuze vloeit voort uit de behoefte aan recente kwartaalgegevens. Dit betekent dat de productie van de niet-marktsector niet in rekening wordt genomen, maar deze is uiteindelijk minder onderhevig aan de grillen van de conjunctuur. Bepaalde marktactiviteiten die niet onderworpen zijn aan de btw, zoals financiële activiteiten, worden ook buiten beschouwing gelaten.

Lichte inkrimping van de marktsector in 2024

In een over het algemeen onzekere economische context (zie hoofdstuk 1), is de totale productie in de Brusselse marktsector licht gedaald in 2024. De daling van de marktactiviteit, in volume²⁷, wordt geschat op - 0,8 % ten opzichte van 2023 (zie grafiek 5). In de andere twee gewesten kent de marktactiviteit een gelijkaardige inkrimping, geschat op - 1,0 % in Vlaanderen en - 0,8 % in Wallonië. Over de afgelopen drie jaar kent de productiewaarde van de Brusselse marktsector een lichte daling.

GRAFIEK 5: Evolutie van de activiteit in de niet-financiële marktsector (in miljoen euro, constante waarde 2021)

Bronnen: Statbel (btw-aangiften), INR (Gewestelijke rekeningen), berekeningen BISA

Noot: De cijfers zijn gecorrigeerd voor seizoenschommelingen. De productiewaarde wordt geschat op basis van een conversie van de omzet van de activiteitensectoren in termen van toegevoegde waarde.

Kader 1: Meting van de waarde van de marktproductie in Brussel

De indicator voor de marktproductie is gebaseerd op de kwartaalomzet van de btw-plichtige bedrijven. De indicator wordt opgebouwd door middel van onderstaande stappen:

- Sectorale groepering:** De kwartaalomzet van de bedrijven wordt ingedeeld per sector (NACEBEL op tweecijferig niveau) om de gegevens te groeperen per economisch homogene categorie.
- Correctie voor seizoensinvloeden en inflatie:** De sectorale omzetcijfers worden gecorrigeerd om seizoensschommelingen en de effecten van de inflatie te elimineren, waardoor de kwartaalwaarden over een langere periode kunnen worden vergeleken.
- Weging volgens sector:** De voor seizoensinvloeden gecorrigeerde omzet wordt vermenigvuldigd met een sectorale coëfficiënt voor de toegevoegde waarde. Die coëfficiënt weerspiegelt de verschillende capaciteiten van iedere sector om waarde te genereren uit een gelijkwaardig omzetvolume. Zo genereren handelsactiviteiten over het algemeen minder welvaart per euro omzet dan andere sectoren.
- Samenvoeging:** De gewogen sectorwaarden worden samengevoegd om veranderingen in de totale productie van alle marktactiviteiten te meten.

$$P_m = \sum_i CA_i \cdot Coef_VA_i$$

Waarbij:

- P_m staat voor de kwartaalproductie van alle marktactiviteiten.
- CA_i staat voor de voor seizoensinvloeden gecorrigeerde en gedefleerde kwartaalomzet voor sector i .
- $Coef_VA_i$ staat voor de sectorale coëfficiënt van toegevoegde-waardecreatie voor sector i .

²⁵ Bepaalde commerciële activiteiten zijn vrijgesteld van btw. Dat geldt met name voor de meeste financiële en verzekeringsactiviteiten, medische activiteiten en vastgoedactiviteiten.

²⁶ Schatting gebaseerd op gewestelijke rekeningen voor 2021.

²⁷ Dat wil zeggen, rekening houdend met de effecten van inflatie in de loop van de tijd.

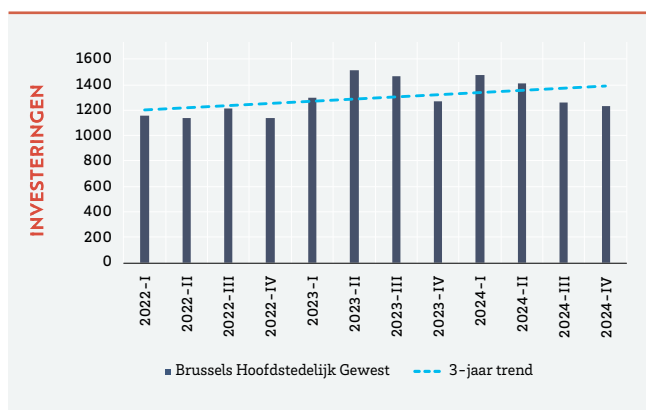
Investeringsdaling in 2024

In 2024 heeft de **Brusselse marktsector minder geïnvesteerd dan in 2023**, met een geschatte daling, in volume, van **- 2,8 %** (zie grafiek 6). Deze daling treft de meeste sectoren, en in het bijzonder:

- **Verwerkende industrie**, specifiek:
 - vervaardiging van chemische producten;
 - vervaardiging van motorvoertuigen;
 - inzameling en verwerking van afval.
- **Bouw van gebouwen en ontwikkeling van bouwprojecten**;
- **Productiediensten**, met opvallende dalingen in:
 - posterijen en koeriers;
 - activiteiten van hoofdkantoren en adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer.
- **Persoonlijke diensten**, waaronder:
 - de accommodatiesector, die in 2023 een sterke groei van de investeringen kende;
 - ontspanning en recreatie.

Anderzijds stegen de **investeringen in de voedingsindustrie en eet- en drinkgelegenheden**, wat de positieve dynamiek bevestigt die de afgelopen jaren op gang is gekomen. In de rest van het land is de trend anders: zowel in Vlaanderen als Wallonië zijn de investeringen in 2024 toegenomen. Dit contrast wijst op een opvallende dynamiek in het Brussels Gewest.

GRAFIEK 6: Evolutie van de investeringen in de niet-financiële marktsector (in miljoen euro, constante waarde 2021)

Bronnen: Statbel (btw-aangiften), berekeningen BISA.
Noot: De cijfers zijn gecorrigeerd voor seizoensschommelingen.

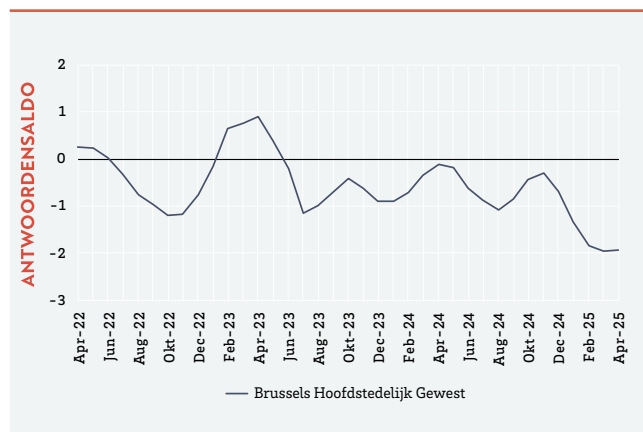
Ondernemersvertrouwen en vertrouwen huishoudens nemen af

Sombere vooruitzichten voor de Brusselse ondernemingen

Begin 2023 hadden de daling van de energieprijzen en het inflatie de vooruitzichten voor de zakelijke dienstverlening verbeterd²⁸ (zie grafiek 7). Dit positieve momentum verdween echter snel en momenteel is er sprake van een neerwaartse trend.

Dit tanende vertrouwen kan worden verklaard door het onzekere klimaat. De conflicten in Oekraïne en het Midden-Oosten, de prijsvolatiliteit, de hoge rentevoeten, de moeilijkheden in de Europese industrie en de recente aankondigingen over invoertarieven in de Verenigde Staten vormen stuk voor stuk bezorgdheden voor de Brusselse ondernemers (zie hoofdstuk 1). In de rest van België vertoont het ondernemersvertrouwen een vergelijkbare dynamiek.

GRAFIEK 7: Vooruitzichten voor de zakelijke dienstverlening

Bron: NBB (april 2025), berekeningen BISA
Opmerking: saldo van de antwoorden gecorrigeerd voor seizoensinvloeden, gestandaardiseerde score, driemaandelijkse voortschrijdend gemiddelde

Het vertrouwen van de Brusselse huishoudens neemt af

In 2024 toonden de Brusselse huishoudens zich opnieuw bezorgd over de toekomst. Ter herinnering: tijdens de energiecrisis van 2022 bereikte hun vertrouwen een historisch dieptepunt²⁹ (zie grafiek 8). In 2023 was de situatie geleidelijk verbeterd dankzij lagere energieprijzen, dalende inflatie en

²⁸ De laatste cijfers over het ondernemersvertrouwen, over alle diensten heen, laten geen betrouwbare interpretatie toe. Daarom werden alleen de resultaten van de enquête voor de zakelijke dienstverlening opgenomen. Deze sector vertegenwoordigt ongeveer 75 % van de totale toegevoegde waarde van de btw-plichtige marktsector (zie paragraaf 2.2).

²⁹ Dit is het laagste niveau van de afgelopen tien jaar.

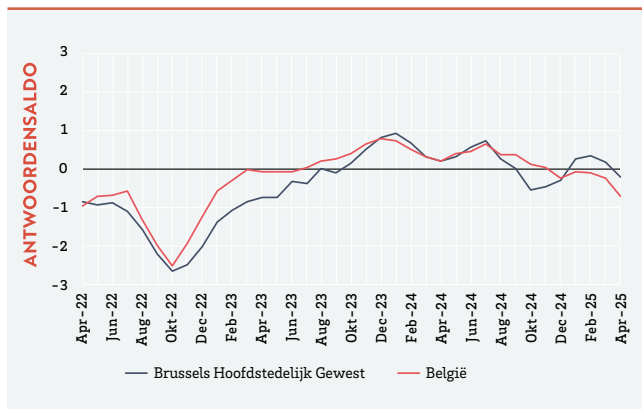
een herstel van de koopkracht, ondersteund door automatische loonindexering.

In 2024 lijkt deze verbetering echter tot stilstand te zijn gekomen. De algemene economische vertraging, samen met ingrijpende aankondigingen zoals de sluiting van Audi in Brussel en Van Hool in Vlaanderen, heeft de bezorgdheid bij gezinnen verder aangewakkerd.

Daarbovenop komen **mondiale** onzekerheden. Twee belangrijke factoren dragen bij aan dit klimaat:

- **De aanhoudende geopolitieke spanningen**, zoals de oorlog in Oekraïne en conflicten in het Midden-Oosten, vergroten de wereldwijde instabiliteit.
- Ook de **onvoorspelbare ontwikkelingen in het internationale handelsbeleid**, met name in de Verenigde Staten, wakkeren de volatiliteit aan. De nieuwe Amerikaanse regering lijkt een meer protectionistische koers te varen, met maatregelen die de internationale handel kunnen bemoeilijken. Dit beleid, dat vaak onverwacht wordt aangekondigd, creëert een klimaat van instabiliteit. Dat kan het vertrouwen van consumenten en bedrijven aantasten, en leiden tot uitstel van consumptie of investeringen (zie hoofdstuk 1.4).

GRAFIEK 8: Consumentenvertrouwen, enquêteresultaten

Bron: NBB (april 2025), berekeningen BISA
Opmerking: saldo van de antwoorden gecorrigeerd voor seizoensinvloeden, gestandaardiseerde score, driemaandelijks voortschrijdend gemiddelde

Huishoudens stellen grote aankopen opnieuw uit

Door de inflatiecrisis bleken de Brusselse huishoudens duidelijk hun belangrijke aankopen te willen uitstellen. Eind 2022 waren de verwachtingen inzake belangrijke aankopen buitengewoon laag (zie grafiek 9). Naarmate 2023 vorderde, en dat tot midden 2024, toonden huishoudens zich echter steeds positiever over het idee om hun belangrijke aankopen te hervatten. De indexering van de lonen, de lagere inflatie en de premies voor energiefacturen hebben allemaal bijgedragen aan dit herstel. Echter, **in de tweede helft van 2024 doken de vooruitzichten voor belangrijke aankopen door huishoudens opnieuw naar beneden. In maart 2025 bereiken ze een bijzonder laag niveau.**

GRAFIEK 9: Belangrijke aankopen door de Brusselse huishoudens, enquêteresultaten

Bron: NBB (april 2025), berekeningen BISA
Opmerking: saldo van de antwoorden gecorrigeerd voor seizoensinvloeden, gestandaardiseerde score, driemaandelijks voortschrijdend gemiddelde

2.2. ANALYSE VAN DE BRUSSELSE MARKTACTIVITEIT PER BEDRIJFSTAK

De analyse per bedrijfstak betreft de recente evolutie van de productie en de investeringen in activiteiten van de marktsector. Deze activiteiten worden onderzocht binnen vier hoofdgroepen: verwerkende industrie, bouwnijverheid,

productiediensten en persoonlijke diensten. Samen waren deze handelsactiviteiten in 2021 goed voor ongeveer 46 % van de totale toegevoegde waarde in Brussel.

De productiewaarde in de verwerkende industrie daalt verder in 2024

In 2024 was de verwerkende industrie goed voor slechts 5,2 % van de welvaartscreatie in de Brusselse markteconomie, tegenover 22,3 % in Vlaanderen en 24,9 % in Wallonië. Bovendien is **een aanzienlijk deel van de Brusselse industriële toegevoegde waarde afkomstig van tertiaire activiteiten, zoals onderzoek en ontwikkeling, of de functies van hoofdkantoren.** Hoewel deze activiteiten tot de industriële sector worden gerekend, zijn ze vaak in kantoren gevestigd en niet rechtstreeks verbonden met productie op locatie.

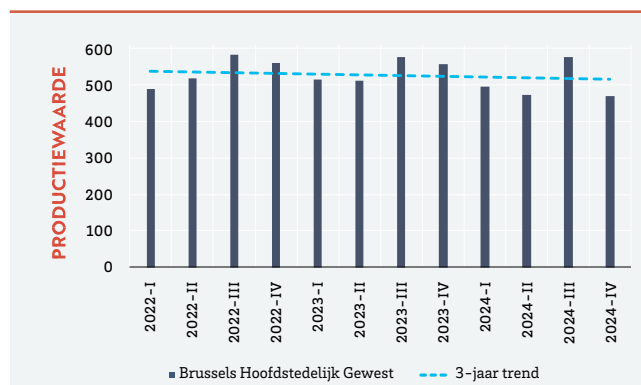
In 2024 bleef het klimaat bijzonder ongunstig voor de industriële activiteiten:

- **De nog steeds hoge elektriciteits- en gasprijzen blijven zwaar doorwegen op de sector,** die bijzonder energie-intensief is. Hoewel de energietarieven in 2023 en 2024 zijn gedaald, liggen ze in Europa nog steeds ruim boven het niveau van 2019. Deze situatie heeft een directe impact op het concurrentievermogen van Europese bedrijven in vergelijking met hun concurrenten buiten Europa;
- **De stijgende rentevoeten en de duurdere kredietverlening** vormen een belangrijke rem op de industrie, een sector met structureel hoge investeringsbehoeften;
- **De vertraging van de internationale conjunctuur, en in het bijzonder de Duitse economie,** weegt eveneens op de sector, die sterk afhankelijk is van buitenlandse handel (zie paragraaf 1.1).

Deze verschillende factoren verergeren de structureel complexe situatie voor de nijverheidssector in stedelijke gebieden, die ook te maken heeft met hoge grondkosten.

In de eerste helft van 2024 **daalde de productiewaarde van de Brusselse nijverheidssector met 6,9 %** op jaarbasis. Ook in de rest van België kampt de industriële sector met moeilijkheden, met een geschatte terugval van ongeveer -1 %.

GRAFIEK 10: Evolutie van de activiteit van de verwerkende industrie (in miljoen euro, constante waarde 2021)

Bronnen: Statbel (btw-aangiften), INR (Gewestelijke rekeningen), berekeningen BISA.

Noot: De cijfers zijn gecorrigeerd voor seizoenschommelingen. De productiewaarde wordt geschat op basis van een conversie van de omzet van de activiteitensectoren in termen van toegevoegde waarde.

In 2024 is de **inkrimping van de industriële activiteit in Brussel vooral te wijten aan de terugval in de autoproductie**, na de aankondiging van de sluiting van de Audi-fabriek in Vorst. Het vertrek van de autoconstructeur ontnemt de Brusselse verwerkende industrie ongeveer een kwart van haar toegevoegde waarde en circa een vijfde van haar werkgelegenheid.

In tegenstelling tot de automobielsector wisten sommige industriële sectoren in Brussel zich in 2024 te handhaven, of zelfs te groeien. Dat geldt onder meer voor:

- **de sector van de inzameling, verwerking en verwijdering van afval en terugwinning**, die in 2024 goed was voor 15 % van de toegevoegde waarde van de Brusselse industrie. De sector kende in 2024 een duidelijke heropleving (+ 21 % op jaarbasis). Ze vormt een belangrijke hefboom voor de economische en ecologische transitie van het Gewest.
- **de sectoren van de chemische en farmaceutische industrie**, die in 2022 sterk werden getroffen door de stijging van de energieprijzen. Sindsdien verloor België marktaandeel in de volledige sector, zowel op Europees als op internationaal niveau. Die verliezen weerspiegelen zich onder andere in een aanzienlijke daling van de uitvoer van farmaceutische producten (FOD Economie, 2025). **In 2024 stabiliseerde de activiteit in de sector**, met een lichte daling van 1 % ten opzichte van 2023. Vandaag vertegenwoordigt de toegevoegde waarde van deze sector 15 % van die van de Brusselse verwerkende industrie.
- **de voedingsindustrie**, die ongeveer **10 % van de toegevoegde waarde van de Brusselse industrie** vertegenwoordigt. De sector is bovendien veruit **de grootste industriële werkgever in het Gewest**. In 2024 bleef de **activiteit stabiel**, wat de positie van de sector als een van de **belangrijkste industriële pijlers** van Brussel bevestigt. De **vervaardiging van dranken**, waarvan het grootste deel van de toegevoegde waarde voortkomt uit het onderzoeks- en ontwikkelingscentrum van Coca-Cola in Anderlecht, liet een **jaarlijkse groei van 2 %** optekenen. Deze prestatie onderstreept de positieve dynamiek van deze sector binnen het industriële weefsel van het Gewest.

TABEL 1: Evolutie van de economische activiteit in de verwerkende industrie

Belangrijkste bedrijfstakken	Gewicht van de bedrijfstak (in 2024)	Verandering in volume 2023 –2024	Verandering in volume 2019 –2024
Inzameling, verwerking en verwijdering van afval, terugwinning	15%	+21 %	10 %
Chemische en farmaceutische industrie	15 %	-1 %	+1 %
Vervaardiging en assemblage van motorvoertuigen	11 %	-59 %	-57 %
Vervaardiging van voedingsmiddelen	10 %	0 %	-29 %
Vervaardiging van dranken	10 %	+2 %	-3 %
Totaal verwerkende industrie	100 %	- 7 %	- 18 %

Bronnen: Statbel (btw-aangiften), INR (Gewestelijke rekeningen), berekeningen BISA

De productie in de bouwsector gaat nog licht achteruit

De bouwsector is goed voor 4,1 % van de Brusselse markteconomie in de eerste helft van 2024. In de rest van België is de bouw dubbel zo groot.

In 2022 en 2023 verhoogden de stijgende prijzen voor energie en bouwmaterialen, samen met de stijging van de rentevoeten, de spanningen in een sector die al verzwakt was door de gezondheidscrisis. In 2024 bleef de activiteit in de bouwsector in België afgeremd door dit ongunstig klimaat, gekenmerkt door hoge kosten en verstrengde financieringsvoorwaarden. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest noteert de sector **opnieuw een inkrimping van 3,0 %** jaar op jaar. De subsectoren bouw van nieuwe gebouwen en weg- en waterbouw kennen echter een groei, gesteund door een zeer sterk vierde kwartaal (zie tabel 2).

In 2025 zal de evolutie van de sector in belangrijke mate afhangen van de koers die de Europese Centrale Bank (ECB) zal varen in reactie op het handelsbeleid van de Verenigde Staten. In dit kader zou een soepeler monetair beleid (zie glossarium) van de ECB, met dalende rentevoeten tot gevolg, het herstel van de vastgoedactiviteit in Europa kunnen ondersteunen.

GRAFIEK 11: Evolutie van de gewestelijke economische activiteit in de bouwsector (in miljoen euro, constante waarde 2021)

Bronnen: Statbel (btw-aangiften), INR (Gewestelijke rekeningen), berekeningen BISA.
Noot: De cijfers zijn gecorrigeerd voor seizoenschommelingen. De productiewaarde wordt geschat op basis van een conversie van de omzet van de activiteitensectoren in termen van toegevoegde waarde.

TABEL 2: Evolutie van de economische activiteit in de bouwnijverheid

Belangrijkste bedrijfstakken	Gewicht van de bedrijfstak (in 2024)	Verandering in volume 2023 –2024	Verandering in volume 2019 –2024
Bouw van gebouwen	37 %	+2 %	- 23 %
Weg- en waterbouw	6 %	+3 %	- 29 %
Gespecialiseerde bouwwerkzaamheden	57 %	-6 %	- 15 %
Totaal bouwsector	100%	- 3 %	- 19 %

Bronnen: Statbel (btw-aangiften), INR (Gewestelijke rekeningen), berekeningen BISA

De activiteit van de productiediensten bleef stabiel

De productiediensten genereren 74 % van de productiewaarde van de markteconomie in Brussel, tegenover 50 % in de rest van België. Deze groep van activiteiten die gericht is op bedrijven, omvat adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer, groothandel, goederenvervoer en telecommunicatie.

In 2024 is het volume van de activiteit van alle productiediensten constant gebleven ten opzichte van 2023.

GRAFIEK 12: Evolutie van de gewestelijke economische activiteit in de sector van de productiediensten (in miljoen euro, constante waarde 2021)

Bronnen: Statbel (btw-aangiften), INR (Gewestelijke rekeningen), berekeningen BISA.

Noot: De cijfers zijn gecorrigeerd voor seizoenschommelingen. De productiewaarde wordt geschat op basis van een conversie van de omzet van de activiteitensectoren in termen van toegevoegde waarde.

Op het niveau van de sub-sectoren kenden de productiediensten in 2024 uiteenlopende evoluties.

Eenzijds bleef de productie in de meeste **ondersteunende activiteiten voor de algemene bedrijfsvoering stabiel**. Dat is het geval voor de activiteiten van hoofdkantoren, adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer en rechtskundige en boekhoudkundige diensten. Daarnaast steeg het volume van de activiteit van administratieve en ondersteunende diensten ten behoeve van kantoren en overige zakelijke activiteiten met 11 % in 2024.

Anderzijds zagen de **technologische en creatieve diensten gelinkt aan informatie en communicatie een terugval**, onder invloed van de ingrijpende en snelle veranderingen als gevolg van de ontwikkelingen van artificiële intelligentie, een terugval in 2024:

- De **telecommunicatiesector** kende opnieuw een **daling van 2,0 %** jaar op jaar. Die aanhoudende terugval kan deels worden verklaard door de voortdurende daling van het aantal abonnees op digitale televisie, ten voordele van internationale streamingplatforms. Toch kunnen de grootschalige investeringen in glasvezel van de afgelopen jaren hun vruchten afwerpen op de middellange termijn;
- De activiteiten van **audiovisuele productie** (films, video's, geluidsopnamen, muziekuitgeverijen) **krompen met 10,0 %** op één jaar, goed voor een totale daling van 19,0 % sinds 2019;
- Ook de **IT-diensten** (programmeren, consultancy en aanverwante diensten) noteerden **een daling van 8,0 %** op één jaar, waarmee een einde komt aan een periode van gestage groei.

Rekening houdend met de dalende vooruitzichten voor de zakelijke dienstverlening (zie grafiek 7) en de terugval van de investeringen in 2024, lijkt 2025 weinig beterschap te beloven voor de sector.

TABEL 3: Evolutie van de economische activiteit in de productiediensten

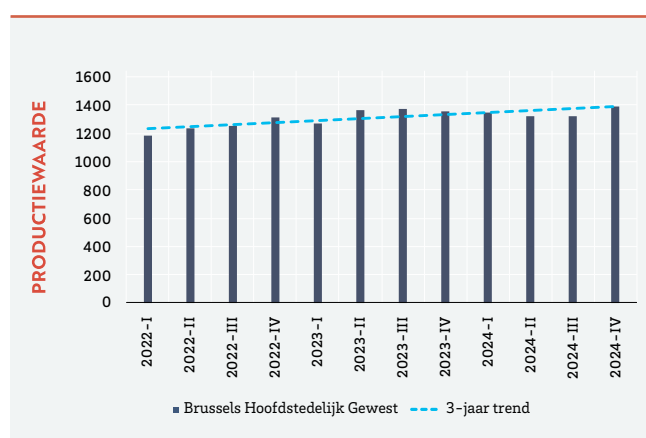
Belangrijkste bedrijfstakken	Gewicht van de bedrijfstak (in 2024)	Verandering in volume 2023 –2024	Verandering in volume 2019 –2024
Activiteiten van hoofdkantoren en adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer	22 %	+1 %	+16 %
Telecommunicatie	8 %	- 2 %	- 14 %
Ontwerpen en programmeren van computerprogramma's, computerconsultancyactiviteiten en aanverwante activiteiten	8 %	-8 %	+8 %
Rechtskundige en boekhoudkundige dienstverlening	5 %	0 %	+9 %
Administratieve en ondersteunende activiteiten ten behoeve van kantoren en overige zakelijke activiteiten	3 %	+11 %	+71 %
Productie van films en videoprogramma's, maken van geluidsopnamen en uitgeverijen van muziekopnamen	2 %	-10 %	-19 %
Totaal productiediensten	100 %	0 %	+4 %

Bronnen: Statbel (btw-aangiften), INR (Gewestelijke rekeningen), berekeningen BISA

De activiteit in de sector van de persoonlijke diensten groeit niet langer

De sector van de "Persoonlijke Diensten", die horeca en detailhandel omvat, is goed voor 14 % van de Brusselse markteconomie. In de andere twee Belgische gewesten is de sector van vergelijkbaar belang. In 2024 is **de activiteit in de persoonlijke diensten stabiel gebleven** in het Brussels Gewest.

GRAFIEK 13: Evolutie van de gewestelijke economische activiteit in de sector persoonlijke diensten (in miljoen euro, constante waarde 2021)

Bronnen: Statbel (btw-aangiften), INR (Gewestelijke rekeningen), berekeningen BISA.

Noot: De cijfers zijn gecorrigeerd voor seizoenschommelingen. De productiewaarde wordt geschat op basis van een conversie van de omzet van de activiteitensectoren in termen van toegevoegde waarde.

Binnen de persoonlijke diensten tekenden zich in 2024 **twee uiteenlopende dynamieken** af. Aan de ene kant **gingen de commerciële activiteiten achteruit**: de detailhandel daalde met 3,0 %, terwijl de handel en reparatie van motorvoertuigen met 2,0 % terugviel.

Aan de andere kant kenden **de meeste persoonlijke diensten rond ontspanning en vrije tijd een duidelijke groei** in 2024:

- › De sectoren **verschaffen van accommodatie** en **eet- en drinkgelegenheden** zagen hun activiteit toenemen met respectievelijk 7,0 % en 5,0 % op één jaar. De stijging in de accommodatiesector is deels te danken aan de forse investeringen die in 2023 werden gedaan.
- › De sector **Sport, ontspanning en recreatie** groeide met 4,0 % op jaarbasis en met 28,0 % ten opzichte van 2019.

TABEL 4: Evolutie van de economische activiteit in de persoonlijke diensten

Belangrijkste bedrijfstakken	Gewicht van de bedrijfstak (in 2024)	Verandering in volume 2023 –2024	Verandering in volume 2019 –2024
Detailhandel (met uitzondering van de handel in auto's)	32 %	-3 %	-8 %
Handel en reparatie van motorvoertuigen	20 %	-2 %	+22 %
Eet- en drinkgelegenheden	25 %	+5 %	+20 %
Verschaffen van accommodatie	8 %	+7 %	+11 %
Sport, ontspanning en recreatie	5 %	+4 %	+28 %
Totaal persoonlijke diensten	100 %	0 %	+7 %

Bronnen: Statbel (btw-aangiften), INR (Gewestelijke rekeningen), berekeningen BISA

2.3. WERKGELEGENHEID EN WERKLOOSHEID

Het aantal Brusselse loontrekkenden en hun arbeidsvolume zijn in 2024 gestegen, maar minder sterk dan het voorgaande jaar

De kwartaalgegevens van de RSZ (gecorrigeerd voor seizoensschommelingen) maken een analyse mogelijk van de evolutie van de loontrekkende tewerkstelling in het Brussels Gewest volgens de woonplaats (zie glossarium), tot het vierde kwartaal van 2024. Loontrekkende tewerkstelling wordt gemeten in het aantal werknemers of in voltijdsequivalenten (VTE, zie glossarium), die de evolutie in het arbeidsvolume aangeven.

Volgens deze cijfers begon **het aantal Brusselse loontrekkenden**, na een stagnatie tijdens de eerste twee kwartalen van 2024, **weer te stijgen tijdens de tweede helft van het jaar** (zie grafiek 14). Het aantal Brusselse loontrekkenden steeg met 0,6 % in het derde kwartaal van 2024 en met 0,2 % in het daaropvolgende kwartaal. In absolute cijfers komt dit neer op meer dan 3.000 bijkomende Brusselse loontrekkenden over de volledige tweede helft van 2024. Eind 2024 hadden meer dan 362.000 Brusselaars een loontrekkende tewerkstelling, een cijfer dat tot op heden nog nooit zo hoog noteerde.

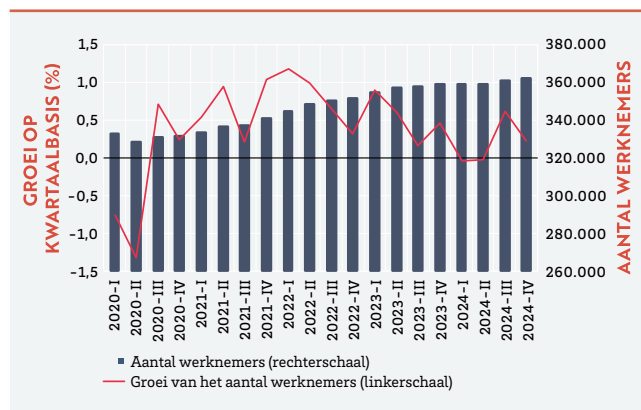
Zoals globaal gezien al verschillende jaren het geval is, blijft **de groei van de loontrekkende tewerkstelling met de woonplaats in Brussel hoger dan die op Belgisch niveau**. Het aantal Belgische loontrekkenden groeide namelijk met slechts 0,1 % in elk van de laatste twee kwartalen van 2024 (tegenover 0,6 % en 0,2 % voor Brusselse loontrekkenden). Als we kijken naar het jaar 2024 in zijn geheel, dan zien we ook dat het aantal loontrekkenden naar woonplaats op jaarbasis met 0,8 % is gestegen in Brussel, terwijl het op Belgisch niveau vrijwel stagneerde. Er moet echter worden opgemerkt dat **de groei van de Brusselse werkgelegenheid in 2024 sterk is gedaald ten opzichte van het voorgaande jaar**, aangezien die 2,1% bedroeg in 2023. Deze vertraging doet zich voor in een context die wordt gekenmerkt door een lichte inkrimping van de economische activiteit van de marktsector in het Brussels Gewest in 2024 (zie hoofdstuk 2.1). De economische activiteit kromp vooral in de verwerkende industrie en in mindere mate in de bouw, terwijl ze stagneerde in de productiediensten en persoonlijke diensten (zie hoofdstuk 2.2).

De dynamischere evolutie van de Brusselse loontrekkenden in vergelijking met alle Belgische loontrekkenden kan in verband worden gebracht met de situatie van volledige tewerkstelling, die kenmerkend is voor de arbeidsmarkt in Vlaanderen. De combinatie van een belangrijke behoefte aan arbeidskrachten bij Vlaamse bedrijven en een zeer lage werkloosheidsgraad in het noorden van het land betekent dat er een mogelijke werkgelegenheid is voor Brusselse werknemers die kunnen pendelen.

In tegenstelling tot het aantal Brusselse loontrekkenden daalde het arbeidsvolume van de Brusselse loontrekkenden in het derde kwartaal van 2024, met 0,4 % ten opzichte van het voorgaande kwartaal (zie grafiek 15). Dit is de eerste daling van het arbeidsvolume op kwartaalbasis in Brussel sinds het vierde kwartaal van 2020. Deze daling komt op een moment dat de groei van het arbeidsvolume van de Brusselse loontrekkenden al sinds midden 2023 relatief zwak was in vergelijking met de eerder waargenomen resultaten. De daling van het arbeidsvolume is ook merkbaar op nationaal niveau en zelfs iets meer uitgesproken (0,6 % in het derde kwartaal van 2024). Bovendien was de daling slechts van tijdelijke aard, aangezien **het vierde kwartaal werd afgesloten met een weliswaar bescheiden stijging van het arbeidsvolume van de loontrekkenden (+ 0,2 %)**, zowel in Brussel als in België.

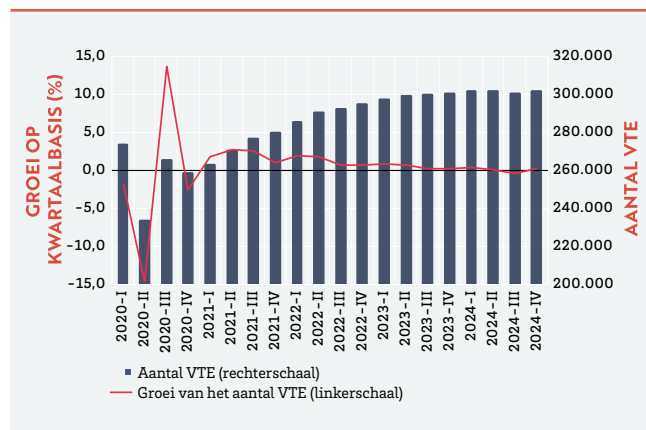
Op jaarbasis steeg het arbeidsvolume in het Brussels Gewest in 2024 echter aanzienlijk minder dan in 2023. Het aantal VTE in Brussel steeg over heel 2024 met slechts 0,3 %, tegenover een stijging van 2,0 % in het voorgaande jaar.

GRAFIEK 14: Evolutie van het aantal loontrekkende werknemers in Brussel

Bron: RSZ, berekeningen BISA

Noot: loontrekkende tewerkstelling naar woonplaats, gecorrigeerd voor seizoensschommelingen

GRAFIEK 15: Evolutie in het aantal VTE voor loontrekkende werknemers in Brussel

Bron: RSZ, berekeningen BISA

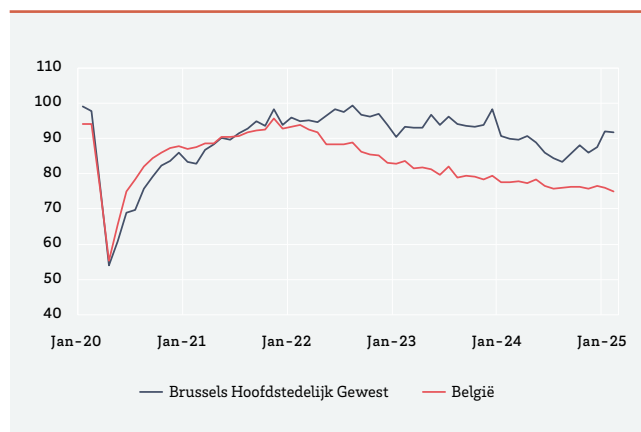
Noot: loontrekkende tewerkstelling naar woonplaats, gecorrigeerd voor seizoensschommelingen

Uitzendarbeid zit sinds midden 2024 weer in de lift, maar ondernemingen zijn eerder pessimistisch wat betreft aanwervingen in het eerste kwartaal van 2025

Aan de hand van het aantal uren dat door werknemers is gepresteerd in de uitzendsector en de aanwervingsvooruitzichten die blijken uit enquêtes bij ondernemingen, kan voor het recente verleden de evolutie worden geanalyseerd van de werkgelegenheid volgens de werkplek op het Brussels grondgebied. Het gaat om voorlopende indicatoren, die ook een beeld bieden van de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt in de komende maanden.

De evolutie van het aantal gepresteerde uren in Brusselse uitzendarbeid verschilt sterk tussen begin en eind 2024 (zie grafiek 16). Het gebruik van uitzendarbeid in het Brussels Gewest daalde met 8 % tussen januari en augustus 2024, maar steeg daarna weer met 5 % tussen augustus en december. Deze opleving kon de niveaus van de twee voorgaande jaren echter niet evenaren. De index van het aantal gepresteerde uren in uitzendarbeid in Brussel sloot 2024 af met een waarde van 88, wat lager is dan de gemiddelde scores berekend voor 2022 en 2023 (respectievelijk 96 en 94).

De evolutie sinds augustus 2024 is echter gunstiger in het Brussels Gewest dan in het hele land. Het volume uitzendarbeid voor heel België kende geen opleving en is in de tweede helft van 2024 vrijwel gestagneerd. Het verschil tussen de Brusselse en Belgische indexen nam toe van 7 pp tot 11 pp tussen augustus en december 2024. De laatste beschikbare waarneming voor februari 2025 toont een lichte daling in Brussel en een meer uitgesproken daling op nationaal niveau.

GRAFIEK 16: Index van het aantal gewerkte uitzenduren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in België (januari 2019 = 100)

Bron: FEDERGON, berekeningen BISA

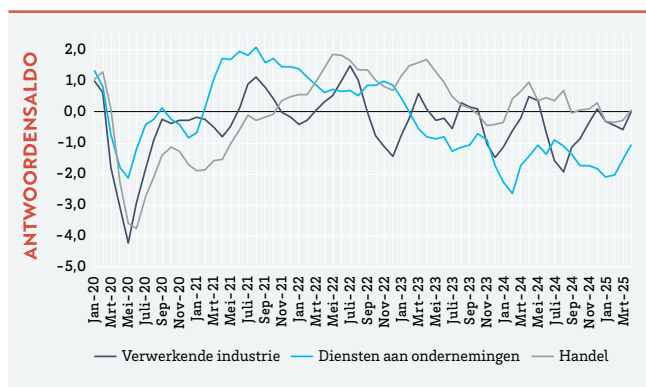
Noot: maandgegevens gecorrigeerd voor seizoensschommelingen

Grafiek 17 toont de evolutie van de aanwervingsintenties voor de komende drie maanden bij de Brusselse ondernemingen die actief zijn in drie activiteitensectoren (zakelijke dienstverlening, handel en industrie). Deze gegevens zijn afkomstig van de NBB-enquêtes bij ondernemingen (zie glossarium). In de tweede helft van 2024 verschilde de situatie afhankelijk van de sector:

- › De **industrie was de enige sector die een verbetering kende**, met ondernemingen die tussen juli en december 2024 minder aarzelden om mensen aan te werven.
- › In de **handel daalden de aanwervingsintenties daarentegen lichtjes**, maar ze bleven dicht bij hun langetermijngemiddelde.
- › De **ondernemingen die actief zijn in de belangrijke sector van de zakelijke dienstverlening bleken tot slot pessimistischer**: hun aanwervingsintenties, die al ongunstig waren, daalden zelfs nog verder in de tweede helft van 2024.

De beschikbare waarnemingen voor de eerste vier maanden van 2025 suggereren een zekere verbetering in de aanwervingen voor de volgende drie maanden. **In april 2025 is het hernieuwde optimisme in dit opzicht te zien in de drie activiteitensectoren**, inclusief de zakelijke dienstverlening.

GRAFIEK 17: Werkgelegenheidsvooruitzichten in de verwerkende industrie, de zakelijke dienstverlening en de handel in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, enquêteresultaten

Bron: NBB (april 2025), berekeningen BISA

Noot: antwoordensaldo gecorrigeerd voor seizoensschommelingen, gestandaardiseerde score, driemaandelijkse voortschrijdend gemiddelde

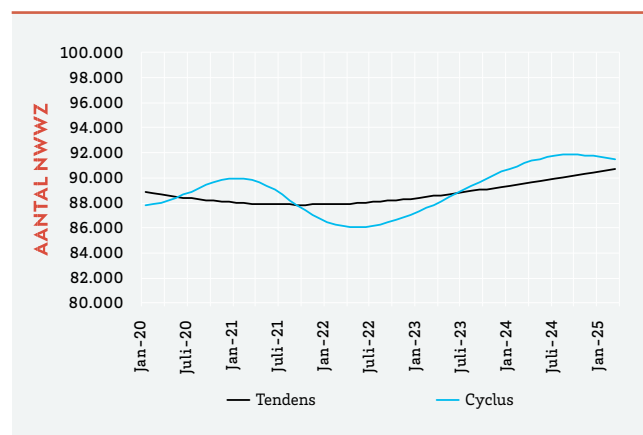
Begin 2025 bleef de werkloosheid stijgen, maar de toename was minder groot dan voorheen

In maart 2025 waren 90.153 personen ingeschreven als niet-werkende werkzoekende (NWWZ, zie glossarium) in het Brussels Gewest, volgens de administratieve werkloosheidscijfers van Actiris. Het aantal Brusselse werklozen is zonder onderbreking gestegen tussen januari

2023 en december 2024 (jaar op jaar), hetzij **een stijging van 24 opeenvolgende maanden**. Over deze volledige periode komt dit neer op bijna 4.600 bijkomende NWWZ. **De groei van de Brusselse werkloosheid vertraagt echter sinds augustus 2024**. De administratieve gegevens voor begin 2025 lijken deze evolutie te bevestigen, met een zeer lichte daling in januari (de eerste sinds december 2022) en een stabilisatie in maart. Over het volledige eerste kwartaal van 2025 steeg het gemiddelde aantal NWWZ met slechts 0,4 % ten opzichte van dezelfde periode van het voorgaande jaar. Dit is veruit de laagste stijging van de werkloosheid in het Brussels Gewest sinds het laatste kwartaal van 2022.

Deze verbetering is ook zichtbaar in de conjuncturele analyse van de evolutie in het aantal NWWZ. In **grafiek 18** kent de curve die de cyclische evolutie van de Brusselse werkloosheid weergeeft een ommekeer sinds het najaar van 2024. De curve komt dicht bij het langetermijngemiddelde.

GRAFIEK 18: Conjuncturele evolutie van het aantal NWWZ in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Bron: Actiris, berekeningen BISA

Noot: gegevens gecorrigeerd voor seizoensschommelingen

Enerzijds blijft het aantal bij Actiris geregistreerde Brusselse NWWZ licht stijgen in het eerste kwartaal van 2025 (jaar op jaar). Anderzijds daalt het aantal rechtstreeks door Actiris ontvangen vacatures (exclusief uitzendarbeid) gestaag sinds het laatste kwartaal van 2022. Zowel in het vierde kwartaal van 2024 als in het eerste kwartaal van 2025 daalde het gemiddelde aantal rechtstreeks door Actiris ontvangen vacatures (opnieuw exclusief uitzendarbeid) verder met meer dan 20 % ten opzichte van de overeenkomstige kwartalen van het voorgaande jaar. Op basis van deze indicator zijn er dus **mogelijk minder vacatures beschikbaar voor een steeds groeiend aantal NWWZ**, wat erop kan wijzen dat er enige spanning blijft bestaan op de arbeidsmarkt, zoals eerder al het geval was. Deze situatie kan met name worden verklaard door:

- › een slechtere match tussen de gezochte profielen voor deze functies en de beschikbare profielen onder de NWWZ;
- › een verminderde behoefte aan arbeidskrachten door de inkrimping van de economische activiteit in 2024 (zie hoofdstuk 2.1).

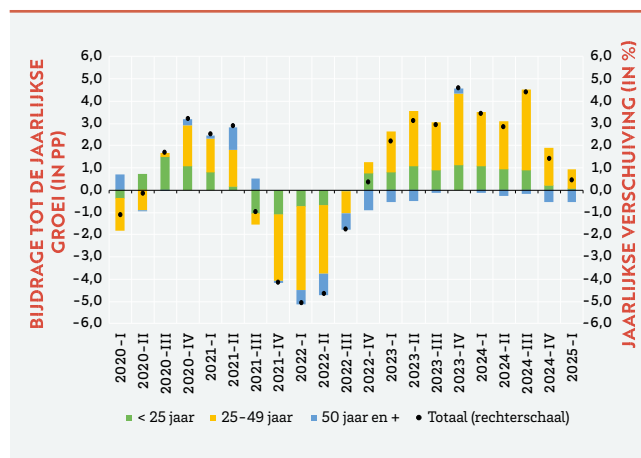
De evolutie van het aantal werklozen in het Brussels Gewest tijdens de laatste maanden verschilt sterk volgens de kenmerken van de NWWZ. De **grafieken 19 tot en met 21** tonen de bijdrage³⁰ van de verschillende NWWZ-categorieën aan de groei (zie glossarium) van de totale Brusselse werkloosheid, voor elk kwartaal vergeleken met hetzelfde kwartaal van het voorgaande jaar. Verschillende dimensies worden geanalyseerd: leeftijdsgroep, duur van de werkloosheid, NWWZ-categorie. Dit werpt een licht op **de mate waarin de verschillende NWWZ-groepen bijdragen tot de vertraging van de werkloosheidsgroei die sinds het vierde kwartaal van 2024 in het Brussels Gewest wordt waargenomen**.

Wat de leeftijd betreft, laat **grafiek 19** zien dat **de situatie in alle leeftijdscategorieën gunstig is geëvolueerd**. Bij jonge NWWZ (jonger dan 25 jaar) en bij die tussen 25 en 49 jaar vertraagde de groei van de werkloosheid sterk tijdens de laatste twee onderzochte kwartalen. Het aantal NWWZ in deze leeftijdsgroepen blijft dus stijgen, maar minder sterk dan voorheen, wat betekent dat ze een kleinere bijdrage leveren aan de groei van de totale werkloosheid. Het aantal oudere werklozen (50 jaar en ouder) is gedaald, zoals dat al het geval was sinds eind 2021, maar sterker, wat de groei van de Brusselse werkloosheid verder tempert.

Wat de duur van de werkloosheid betreft (**grafiek 20**) is **de evolutie gunstig bij werklozen die minder dan twee jaar zijn ingeschreven**. In het vierde kwartaal van 2024 en het eerste kwartaal van 2025 steeg het aantal NWWZ minder snel dan voorheen voor personen met een werkloosheidsduur tussen één en twee jaar, en daalde het zelfs voor de kortstondig werklozen (minder dan één jaar). Het aantal NWWZ dat minder dan een jaar was ingeschreven, is sinds het derde kwartaal van 2022 niet meer gedaald. Deze twee categorieën van NWWZ hebben dus bijgedragen om de stijging van de Brusselse werkloosheid af te remmen. Het tegenovergestelde geldt voor de langdurig werklozen (2 jaar of langer), van wie het aantal blijft stijgen sinds het derde kwartaal van 2024.

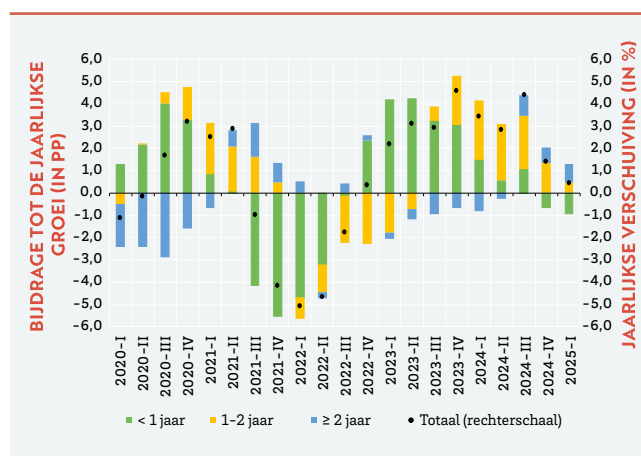
Op het niveau van de verschillende NWWZ-categorieën, ten slotte, **hebben vooral de 'andere werkzoekenden' bijgedragen tot het afremmen van de groei van de Brusselse werkloosheid** tijdens de laatste twee geanalyseerde kwartalen (**grafiek 21**). De categorie 'andere' omvat NWWZ die noch werkzoekend zijn die een uitkering hebben aangevraagd, noch jongeren in beroepsinschakelingstijd. Dit geldt ook voor werkzoekende OCMW-begunstigde. Het aantal van deze andere NWWZ bleef stijgen in het vierde kwartaal van 2024 en het eerste kwartaal van 2025, maar in een veel trager tempo dan voorheen.

GRAFIEK 19: Bijdrage tot de jaarlijkse groei van het aantal NWWZ in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens leeftijdsgroep (pp)

Bron: Actiris, berekeningen BISA

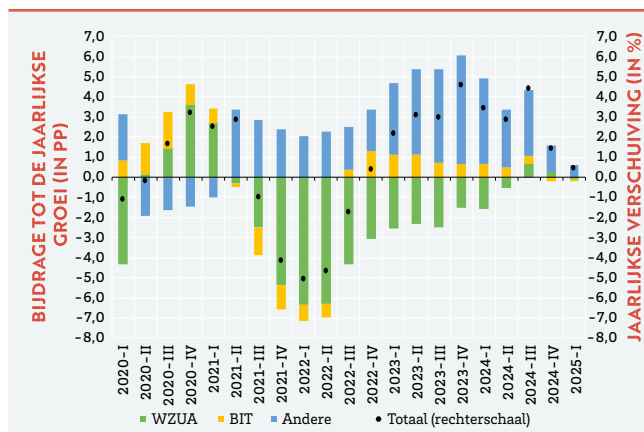
GRAFIEK 20: Bijdrage tot de jaarlijkse groei van het aantal NWWZ in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens de duur van de werkloosheid (pp)

Bron: Actiris, berekeningen BISA

³⁰ De bijdrage van een subgroep aan de totale groei hangt af van twee elementen: (i) het gewicht van deze subgroep in het totaal en (ii) de groei binnen deze subgroep. De groei van het totale aantal Brusselse werklozen wordt daarom uitgesplitst in een gewogen som (door het gewicht van elke subgroep van NWWZ) van de groei van het aantal NWWZ in iedere subgroep.

GRAFIEK 21: Bijdrage tot de jaarlijkse groei van het aantal NWWZ in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens NWWZ-categorie (pp)

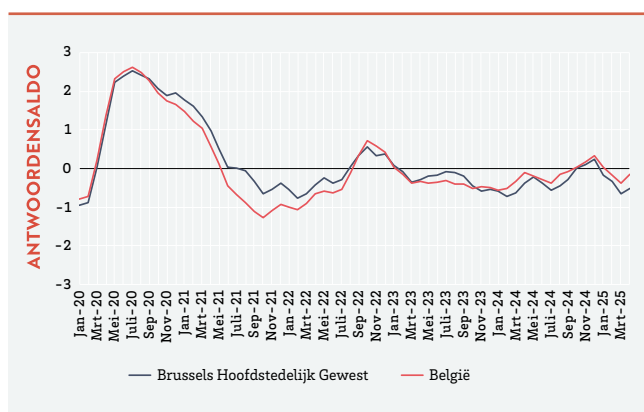

Bron: Actiris, berekeningen BISA

Noot: WZUA = werkzoekenden die een uitkeringsaanvraag hebben ingediend; BIT = jongeren in beroepsinschakelingstijd; andere NWWZ = werkzoekenden die geen werkloosheidsuitkering ontvangen en niet in hun beroepsinschakelingstijd zitten.

De maandelijkse enquêtes van de NBB ([zie glossarium](#)) geven een indicatie van de verwachtingen van de Brusselse huishoudens over de evolutie van de werkloosheid in de komende twaalf maanden. Hun verwachtingen zijn over het geheel genomen achteruit gegaan in 2024 en kwamen zelfs iets boven hun langetermijngemiddelde uit oktober van datzelfde jaar ([zie grafiek 22](#)). De evolutie was vergelijkbaar voor België als geheel. Vergeleken met eind 2024 **tonen de waarnemingen van de eerste vier maanden van 2025 een zeker hernieuwd optimisme in de werkloosheidsvooruitzichten**, zowel bij Brusselse als Belgische huishoudens.

GRAFIEK 22: Werkloosheidsvooruitzichten voor de komende twaalf maanden, enquêteresultaten

Bron: NBB (april 2025), berekeningen BISA

Noot: antwoordensaldo gecorrigeerd voor seizoensschommelingen, gecentreerd, voortschrijdend gemiddelde over drie maanden; een stijging (daling) van het saldo wijst op een verslechtering (verbetering) van de werkloosheidsvooruitzichten

GLOSSARIUM

› Accommoderend monetair beleid

Een accommoderend monetair beleid is een beleid dat door de centrale banken wordt gevoerd om de prijzen te verhogen en de economische activiteit (consumptie en investeringen) weer op gang te brengen via:

– de verlaging van de leidende rentevoet

Banken kunnen een keuze maken over hun liquiditeiten die niet worden gebruikt: ze kunnen ofwel dit geld lenen aan particulieren ofwel een deposito verrichten bij de Centrale Bank die de bank vergoedt met rente. Door de rente te verlagen, stimuleert de ECB de banken om meer te lenen aan gezinnen en bedrijven. Hierdoor zouden particuliere leningen aantrekkelijker moeten worden dan deposito's aanhouden bij de centrale bank. Als consumenten en beleggers meer toegang hebben tot krediet, zou het indirecte effect van dit beleid het herstel van de economie moeten zijn (toename van de consumptie en de investeringen). Door de stijgende vraag zullen ook de marktprijzen stijgen om het evenwicht tussen vraag en aanbod te verzekeren, waardoor de inflatie zal dalen tot niveaus die door de Centrale Bank als "aanvaardbaar" worden beschouwd.

– kwantitatieve versoepeling

Wanneer de rentevoeten al heel laag zijn en het nog steeds niet mogelijk is om de inflatie terug te brengen tot "aanvaardbare" niveaus, kan de ECB beslissen om een kwantitatieve versoepeling toe te passen. Daartoe koopt de ECB-obligaties van de banken en injecteert zij op die manier liquiditeiten in het banksysteem terwijl haar balans wordt opgedreven. Obligaties worden dan zeldzamer op de markt, hun prijs stijgt en hun rendement daalt. Wanneer de ECB de geldhoeveelheid in de economie verhoogt, dalen de rentevoeten om vraag en aanbod van geld weer in evenwicht te brengen: particulieren moeten worden aangemoedigd om liquiditeiten te verkiezen boven beleggingen. Als de rente daalt, is lenen ook interessanter, wat de investeringen van huishoudens en ondernemingen in positieve zin stimuleert. Het verlicht ook hun schuldenlast. Naast de investeringen wordt ook de consumptie opnieuw gestimuleerd, wat op termijn moet leiden tot een herstel van de groei en de werkgelegenheid.

› Bijdrage aan de groei (in pp)

De bijdrage aan de groei van een component C tot een totale waarde A wordt gedefinieerd als het product van het groeipercentage van deze component en zijn gewicht in de totale waarde van de vorige periode. De formule voor de bijdrage aan de groei van een component C op de totale waarde A op tijdstip t is de volgende:

$$\frac{C_t - C_{t-1}}{A_{t-1}}$$

Het resultaat wordt uitgedrukt in procentpunten (pp).

› Binnenlandse werkgelegenheid

Tewerkstelling van personen die op een welbepaald grondgebied werken, ongeacht of zij er wonen. Naast de regionale rekeningen die in deze barometer worden gebruikt om de binnenlandse werkgelegenheid te analyseren, bestaan andere gegevensbronnen (bijvoorbeeld de Enquête naar de Arbeidskrachten). Er zijn meerdere factoren die een verklaring bieden voor de verschillen tussen beide bronnen: type gegevens (administratieve of op basis van een enquête), al dan niet rekening houden met de internationale tewerkstelling, de gehanteerde definitie van werk, momenten van de meting, manier van het meetellen van studentenarbeid, raming van zwartwerk... Niet te verwarren met de werkende bevolking van een Gewest, waartoe alle werkenden behoren die in dat Gewest wonen.

› Driemaandelijkse verschuiving (in %)

Een evolutie op kwartaalbasis vergelijkt de waarde van een grootte met een interval van een kwartaal. Zo wordt de driemaandelijkse verschuiving van een variabele X tijdens een kwartaal T berekend met de volgende formule:

$$\text{Groeivoet in driemaandelijkse verschuiving} = \frac{X_T - X_{T-1}}{X_{T-1}}$$

› Economische activiteit

In deze publicatie wordt de ontwikkeling van de economische activiteit weergegeven aan de hand van twee maatstaven:

- **Bruto Binnenlands Product (bbp):** deze indicator meet de welvaart die in een bepaalde periode wordt gecreëerd. Die komt overeen met de waarde van de productie minus het intermediaire verbruik (waarde van de aankopen).
- **Omzet:** Dit komt overeen met de waarde van de productie (waarde van de verkopen) binnen de sectoren van de niet-financiële markteconomie. Deze maatstaf maakt het mogelijk de economische activiteit binnen bepaalde grenzen te begrijpen:
 - Een beperkt toepassingsgebied: alleen de ontwikkeling van de activiteit van de sectoren van de niet-financiële markteconomie wordt door deze maatstaf bestreken. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest genereren deze sectoren 47 % van de totale welvaartscreatie van het gewest.
 - Een zeer onvolmaakte maatstaf van welvaartscreatie: van de ene sector tot de andere of van de ene periode tot de andere kan hetzelfde omzetcijfer een verschillende welvaartscreatie vertegenwoordigen omdat het intermediair verbruik varieert.

› Enquêtes van de NBB bij de consumenten

Elke maand ondervraagt de NBB een variabel staal van 1 850 Belgische gezinnen, waarvan 350 Brusselse. Deze op Europees niveau geharmoniseerde enquête peilt bij de consumenten naar hun perceptie van het toekomstige economische klimaat en hun plannen op vlak van sparen en uitgaven. De berekening van elk van de reeksen is gebaseerd op de som van de saldi van de antwoorden (verschil tussen het percentage deelnemers dat een stijging heeft aangegeven en het percentage dat een daling aangeeft). Vervolgens wordt een samenvattende indicator berekend op basis van de saldi van de antwoorden die betrekking hebben op de verwachtingen van de consumenten betreffende de economische situatie en de werkloosheid, alsook op hun spaargedrag en financiële situatie tijdens de komende twaalf maanden.

› Enquêtes van de NBB bij de ondernemingen

Elke maand ondervraagt de NBB een vast panel van ongeveer 5 000 Belgische bedrijven over de huidige stand van zaken van hun activiteiten en hun vooruitzichten op korte termijn. De vragen hebben betrekking op de waardering van de voorraden en het orderboek, de evolutie hiervan of de vooruitzichten inzake tewerkstelling en vraag. De berekening van elk van de reeksen is gebaseerd op de som van de saldi van de antwoorden (verschil tussen het percentage deelnemers dat een stijging heeft aangegeven en het percentage dat een daling aangeeft). Vervolgens wordt een samenvattende indicator van het vertrouwen van de ondernemingen berekend op basis van de bekomen antwoorden. Het is een gewogen indicator, gebaseerd op 14 vragen aan bedrijven, die een gewicht geven van 65 % aan de antwoorden van ondernemingen in de industrie, 15 % aan deze van ondernemingen in de bouwnijverheid, 15 % aan deze van ondernemingen in de zakelijke dienstverlening en 5 % aan deze van ondernemingen in de handel.

› Geavanceerde landen versus opkomende landen en landen in ontwikkeling

De belangrijkste criteria die door het IMF's World Economic Outlook (WEO) worden gebruikt om de wereld in te delen in geavanceerde landen versus opkomende en landen in ontwikkeling zijn (1) het bbp per hoofd, (2) diversificatie van de export en (3) de mate van integratie in het wereldwijde financiële systeem. Bron: IMF. Het WEO classificeert op die manier de wereld in 39 geavanceerde landen en 155 opkomende landen en ontwikkelingslanden.

› Gestandaardiseerde score

Een variabele standaardiseren betekent de verwachting aftrekken van elk van de oorspronkelijke waarden en al deze waarden delen door zijn standaarddeviatie. Het resultaat hiervan zijn gegevens, los van de gekozen eenheid of schaal, maar ook variabelen met hetzelfde gemiddelde en dezelfde spreiding. De schommelingen kunnen nu gemakkelijker vergeleken worden.

› Jaarlijkse verschuiving (in %)

Een evolutie op jaarbasis vergelijkt de waarde van een grootheid op twee data die één jaar van elkaar gescheiden zijn. Zo wordt op basis van driemaandelijke gegevens de jaarlijkse verschuiving van een variabele X tijdens een kwartaal T berekend met de volgende formule:

$$\text{Groeivoet in jaarlijkse verschuiving} = \frac{X_T - X_{T-4}}{X_{T-4}}$$

› Koopkracht van de huishoudens

Het **beschikbare inkomen** van de huishoudens is het inkomen dat een huishouden tot haar beschikking heeft voor consumptie en sparen. Het is de som van:

- inkomsten zoals lonen en bezoldigingen;
- sociale uitkeringen (pensioenen, werkloosheidsuitkeringen enz.);
- financiële inkomsten; min belastingen en sociale bijdragen.

Het beschikbare inkomen wordt uitgedrukt in reële termen wanneer het wordt aangepast om de effecten van prijsvariëaties van het ene jaar op het andere te elimineren.

De **koopkracht** van de huishoudens wordt geschat als het **reële beschikbare inkomen per inwoner**

› Niet-werkende werkzoekende (NWWZ)

Persoon zonder bezoldigde baan die als werkzoekende is ingeschreven bij een openbare tewerkstellingsdienst. (Bron: Actiris).

› Procentpunt (pp)

De procentpunt is de eenheid van het absolute verschil tussen twee in procenten uitgedrukte cijfers. Tussen een werkloosheidsgraad van 12,3 % het ene jaar en van 15,6 % het andere jaar is het verschil zodoende 3,3 procentpunten.

› Restrictief monetair beleid

Een restrictief monetair beleid is een beleid dat door de centrale banken wordt gevoerd om de inflatie te verlagen. Via het afremmen van de economische activiteit (consumptie, investeringen en handel). Een centrale bank heeft verschillende middelen ter beschikking:

– de verhoging van de leidende rentevoet

Banken kunnen een keuze maken over hun overtollige liquiditeiten die niet worden gebruikt: ze kunnen ofwel dit geld lenen aan particulieren ofwel een deposito verrichten bij de centrale bank die de bank vergoedt met rente. Door de rente te verhogen, stimuleert de centrale bank de banken om minder te lenen aan gezinnen en bedrijven. Hierdoor zouden particuliere leningen minder aantrekkelijk moeten worden dan deposito's aanhouden bij de centrale bank. Als consumenten en investeerders minder toegang hebben tot krediet, zou het indirecte effect van dit beleid het afremmen van de economie moeten zijn (afname van de consumptie en de investeringen). Door de dalende vraag zullen ook de marktprijzen dalen om het evenwicht tussen vraag en aanbod te verzekeren, waardoor de inflatie zal dalen tot niveaus die door de centrale bank als "aanvaardbaar" worden beschouwd.

– kwantitatieve verkrapping

Een centrale bank kan beslissen om een beleid van kwantitatieve verkrapping toe te passen. Daartoe verkoopt de centrale bank obligaties aan banken en onttrekt zij op die manier liquiditeiten uit het banksysteem. Wanneer een centrale bank de geldhoeveelheid in de economie verlaagt, stijgen de rentevoeten. Deze verhoging van rentevoeten doen de totale vraag dalen binnen de economie en zo de inflatie.

› Voltijds equivalent (VTE)

Voltijds equivalent is een meeteenheid om statistieken over de werkgelegenheid met elkaar te vergelijken, ondanks de verschillen in gewerkte uren. Het wordt gedefinieerd als de verhouding tussen het aantal gewerkte uren van een individu en het gemiddeld aantal gewerkte uren door een voltijdse werknemer. Zo is een voltijdse werknemer (40 uur per week) een VTE, terwijl een persoon die deeltijds 20 uur per week werkt, overeenkomt met 0,5 VTE. Het aantal werknemers van een bedrijf, een sector of een land kan worden opgeteld en uitgedrukt in voltijdse equivalenten (Bron: Eurostat).

REFERENTIES

- › Baker, S.R.; Bloom, N and Davis, S.J. (2016) « Measuring Economic Policy Uncertainty » The Quarterly Journal of Economics 131(4), p. 1593-1636.
- › Caldara, D; Iacoviello, M.; Molligo, P.; Prestipino, A. & Raffo, A. (2019) « The economic effects of trade policy uncertainty. » Journal of Monetary Economics 109, p. 38-59.
- › EUROPESE CENTRALE BANK (april 2024). « Economic Bulletin, issue 3/2024 », Europese Centrale Bank.
- › EUROPESE CENTRALE BANK (augustus 2024). « Economic Bulletin, issue 5/2024 », Europese Centrale Bank.
- › EUROPESE CENTRALE BANK (oktober 2024). « Economic Bulletin, issue 7/2024 », Europese Centrale Bank.
- › EUROPESE CENTRALE BANK (januari 2025). « Economic Bulletin, issue 8/2024 », Europese Centrale Bank.
- › EUROPESE CENTRALE BANK (februari 2025). « Economic Bulletin, issue 1/2025 », Europese Centrale Bank.
- › EUROPESE CENTRALE BANK (maart 2025). « ECB staff macroeconomic projections », Europese Centrale Bank.
- › FEDERAAL PLANBUREAU (februari 2025). « Economische begroting – Economische vooruitzichten 2025 - februari 2025 », FPB.
- › FOD ECONOMIE (oktober 2024). « Verslag over de economische conjunctuur in de chemische nijverheid, de farmaceutische industrie en de verwerking van kunststof en rubber - oktober 2024 », FOD ECONOMIE.
- › INSTITUUT VOOR DE NATIONALE REKENINGEN (februari 2025) « De economische groei in België bedroeg 0,2 % in het vierde kwartaal van 2024. Over het hele jaar wordt de economische groei van 1,0 % bevestigd », INR.
- › INTERNATIONAAL MONETAIR FONDS (januari 2024) « World Economic Outlook, January 2024: Moderating inflation and steady growth open path to soft landing », IMF, World Economic Outlook.
- › INTERNATIONAAL MONETAIR FONDS (januari 2025) « World Economic Outlook, January 2025: Global Growth Divergent and Uncertain », IMF, World Economic Outlook.
- › INTERNATIONAAL MONETAIR FONDS (april 2025) « World Economic Outlook, April 2025: A critical juncture amid Policy shifts », IMF, World Economic Outlook.
- › NATIONALE BANK VAN BELGIË (maart 2024) « Business Cycle Monitor – Belgian economy expected to grow by 0,4 % in the first quarter of 2024. », NBB Business cycle Monitor.
- › NATIONALE BANK VAN BELGIË (juni 2024) « Business Cycle Monitor – Belgian economy expected to grow by 0,4 % in the second quarter of 2024. », NBB Business cycle Monitor.
- › NATIONALE BANK VAN BELGIË (september 2024) « Business Cycle Monitor – Belgian economy expected to post broadly stable growth of 0,4 % in the third quarter of 2024. », NBB Business cycle Monitor.
- › NATIONALE BANK VAN BELGIË (februari 2025) « Verslag 2024 – Economische en financiële ontwikkelingen », NBB Jaarverslag.
- › OESO (december 2024). « OECD Economic Outlook, Interim Report – Resilience in uncertain times », OESO.
- › OESO (maart 2025) « OECD Economic Outlook, Interim Report – Steering through Uncertainty », OESO.

LIJST VAN TABELLEN

- › Tabel 1: Evolutie van de economische activiteit in de verwerkende industrie
- › Tabel 2: Evolutie van de economische activiteit in de bouwnijverheid
- › Tabel 3: Evolutie van de economische activiteit in de productiediensten
- › Tabel 4: Evolutie van de economische activiteit in de persoonlijke diensten

LIJST VAN GRAFIEKEN

- › Grafiek 1: Evolutie van het bbp (in constante prijzen)
- › Grafiek 2: Bijdrage van diverse bestedingscomponenten tot de groei van het bbp in de eurozone
- › Grafiek 3: Bijdrage van diverse bestedingscomponenten tot de groei van het bbp in België
- › Grafiek 4: Evolutie in wereldwijde onzekerheid inzake economisch beleid en handelsbeleid
- › Grafiek 5: Evolutie van de activiteit in de niet-financiële marktsector (in miljoen EUR, in constante prijzen van 2021)
- › Grafiek 6: Evolutie van de investeringen in de niet-financiële marktsector (in miljoen EUR, in constante prijzen van 2021)
- › Grafiek 7: Vooruitzichten voor de zakelijke dienstverlening
- › Grafiek 8: Consumentenvertrouwen, enquêteresultaten
- › Grafiek 9: Belangrijke aankopen door de Brusselse huishoudens, enquêteresultaten
- › Grafiek 10: Evolutie van de activiteit van de verwerkende industrie (in miljoen EUR, in constante prijzen van 2021)
- › Grafiek 11: Evolutie van de gewestelijke economische activiteit in de bouwsector (in miljoen EUR, in constante prijzen van 2021)
- › Grafiek 12: Evolutie van de gewestelijke economische activiteit in de sector van de productiediensten (in miljoen EUR, in constante prijzen van 2021)
- › Grafiek 13: Evolutie van de gewestelijke economische activiteit in de sector van de persoonlijke diensten (in miljoen EUR, in constante prijzen van 2021)
- › Grafiek 14: Evolutie van het aantal loontrekkende werknemers in Brussel
- › Grafiek 15: Evolutie in het aantal VTE voor loontrekkende werknemers in Brussel
- › Grafiek 16: Index van het aantal gewerkte uitzenduren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in België (januari 2019 = 100)
- › Grafiek 17: Werkgelegenheidsvooruitzichten in de verwerkende industrie, de zakelijke dienstverlening en de handel in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, enquêteresultaten
- › Grafiek 18: Conjuncturele evolutie van het aantal NWWZ in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- › Grafiek 19: Bijdrage tot de jaarlijkse groei van het aantal NWWZ in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens leeftijdsgroep (pp)
- › Grafiek 20: Bijdrage tot de jaarlijkse groei van het aantal NWWZ in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens de duur van de werkloosheid (pp)
- › Grafiek 21: Bijdrage tot de jaarlijkse groei van het aantal NWWZ in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens NWWZ-categorie (pp)
- › Grafiek 22: Werkloosheidsvooruitzichten voor de komende twaalf maanden, enquêteresultaten

